

TECRİT

Sena ARAZLI

GİRİŞ

Tecrit, Anayasa ve çeşitli insan hakları bildirileri ile desteklenmiş en tabi hak olan insanın fikirlerini özgürce ifade etme, vücut bütünlüğünün dokunulmazlığı ve hürriyetin kısıtlanamaz oluşuna aykırılık teşkil eder. Toplumsal düzeni koruma gayesi ile getirilmiş olan hürriyeti bağlayıcı cezalardan, özellikle de ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası kolektif yarar nedeniyle bireysel yararı göz ardı etmektedir. Kolektivite için bireyin haklarının göz ardı edilmesi hukuka, insan haklarına ve vicdana uygun düşmemektedir. Elbette bireysel menfaatler uğruna, toplumsal yarar ve toplumun hukuka güveni de zedelenmemelidir. Burada hassas bir denge kurulmalıdır ve pek tabi bu hassas meselenin çözümü kolay değildir. Bu mesele yalnızca hukukçu perspektifi ile çözüm bulunabilecek bir durum değildir. Hukukun yanı sıra psikoloji, sosyoloji, kriminoloji ve pek tabi tıp biliminden yararlanmayı gerektirmektedir. Bu tebliğin amacı da, bu kompleks meseleye çözüm bulmak değil, bir derleme çalışması yapmaktır.

❖ **Tecriti anlayabilmek için öncelikle kelimenin anlamını kavramak gerekmektedir.**

İnzivaya çekilmek insanın kendi iradesi ile meydana gelen bir fiil iken, tecrit insanın iradesine bırakılmadan, fikri alınmadan gerçekleşir. Tecrit, infaz rejimi dâhilinde, bazen toplum tarafından, kimi zaman uluslararası baskılar ile gerçekleşir. Bir de felsefe terimi olarak tecride baktığımızda ise insanın tecridi, bunalım ile kendini her şeyden soyutlaması ile gerçekleşir.

❖ **Tecridin ceza olarak uygulanmasına geçmeden önce cezalandırmanın amacından bahsetmek yerinde olacaktır.**

Cezanın genellikle kabul edilen üç temel amacı vardır, bunlar;¹

- Adaletçi olarak nitelenen görüşe göre cezanın özel bir amacı olmayıp, cezanın kendisi amaçtır. Adalet, suçlunun yaptığı kötülüğün karşılığını görmesini gerektirir. Bu nedenle, yararı olsun olmasın ceza, adaletin bir gereği olarak mutlaka uygulanmalıdır.

¹ Fahrettin KIDIL, Cezalandırmanın Amacı Ve “Umut Hakkı” Bağlamında Koşullu Salıverilme Yasakları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi – Sayı:138

- Özel (bireysel) önleme olarak anılan görüşe göre ise cezanın amacı, suçlunun ıslah edilmesi ve tekrar suç işlemekten caydırılmasıdır. Dolayısıyla ceza, bireysel önlemeye, kişinin ıslahına hizmet etmelidir.
- Genel (toplumsal) önleme görüşünde cezanın amacı, cezanın korkutucu etkisiyle toplumdaki potansiyel suçluların suç işlemesini önlemedir. Suç işlendiğinde cezanın uygulanması suretiyle, toplumda henüz suç işlememiş kişilerin de bunu görerek suç işlemekten cayması amaçtır.²

❖ **Cezalandırmanın Tarihsel Süreci**

Cezalandırma, tarihsel süreç içerisinde toplumların ihtiyaçlarına, bulunduğu dönemin adalet anlayışına göre değişiklik göstermiştir. Vücut bütünlüğünü hedef alan cezalandırma Hammurabi Kanunlarından, Roma hukukundan da anlaşıldığı üzere eski çağlardan itibaren uygulanan bir yöntemdir. Cezalandırmanın amacında bahsettiğim unsurlarından biri olan **ibret** unsuru elbette göz ardı edilmemelidir. Cezanın ibret unsurundan olsa gerek, infaz, halkın gözü önünde, din adamları eşliğinde şenlikli bir ibadet havasının ağırlığı altında uzun süren işkenceler sonucu icra ediliyordu.

1588 yılına geldiğimizde ise ilk cezaevine Amsterdam'da rastlanıyor. Yargıç, 16 yaşındaki bir küçük hakkında bedeni ceza vermek yerine hürriyeti bağlayıcı bir ceza, cezaevine konulması kararını veriyor. Bu cezaevi içerisinde yalnızca 16 yaşındaki küçük olduğundan tecrit edilen ilk suçlu olarak tarihe geçiyor.³

Günümüzde çağdaş infaz sistemine geçiş söz konusudur. Çağdaş infaz sistemine göre düşünce suçunun varlığından bahsedilemez. Bunun yanında, suçun önlenmesi için ekonomik ve hukuki önlemler getirilmesinin gerekli olduğu da vurgulanmaktadır. Bu önlemlerin alınması halinde yine de suç işlenmişse, suçlunun psikolojik ve fiziken sağlam bir şekilde topluma kazandırılmasını sağlayacak hapisane koşulları oluşturulmalıdır.

❖ **İslam Ceza Hukuku'nda⁴ suçlar için ön görülen cezalar:**

Cezalar genel olarak üçlü bir sınıflandırmaya tabii tutulmaktadır. Sınırları kanun koyucu(şari) tarafından çizilen, eksiltme, arttırma ve affin söz konusu olmadığı belli sayıdaki suçlar için ön görülen cezalar had cezaları, kasten adam öldürme suçu karşılığında ön görülen

² A.g.m.

³ Demirbaş, Kara Avrupa'sı Devletleri İnfaz Sistemlerinde, İnsan Haklarının Gelişimi, s.183

⁴ Elif BUYRUK, *Tolstoy'un Diriliş'inde Suç ve Ceza*, GENÇ HUKUKÇULAR HUKUK OKUMALARI BİRİKİMLER -V- s. 593.

kıyas cezası ve bunların dışında, takdiri yetkili makamlara bırakılmış olan suçların cezaları ta'zir olarak ifade edilmektedir. Kur'an da suç ve ceza uygunluğu dikkate alınmıştır. "bir suçun karşılığı onun benzeridir"⁵ "Kim bir suç işlerse ancak suça uygun(misl) bir ceza ile cezalandırılırlar, onlara haksızlık yapılmaz."⁶ Suç ve cezanın adaletli ve uygun bir biçimde uygulanması için çeşitli kıstaslar vardır:

- Cezanın suça endeksli olması
- Caydırıcılığın yapısal olması
- Uzlaşmaya imkân tanınması
- Hukukun üstünlüğünü esas alması.⁷

Bunların dışında suça karşılık yer alan cezaların bir kısmı suçla doğru orantılıdır, yani aynı cinstendir. Mesela hırsızlık yapan bir insanın kazanacağı mal varlığı oranında kendi malvarlığından bir indirime gidilir.

Suçla orantı aranmaksızın ceza uygulaması da vardır. Sarhoş olan biri bedensel bir haz duyduğu için bunun cezası da bedensel bir acı duymasıdır. Aynı şekilde; Zina İslam da suç olarak görülmüş ve bu suçu işleyenlere bir takım cezalar öngörülmüştür. Kur'an'a göre zina eden kimsenin cezası, evli bekâr ayrımı yapılmaksızın kadın ve erkek için yüz celdedir.⁸ Kur'an'da zina suçu ile ilgili belirlenen ilk ceza Nisa suresinin 15. ayeti ile hapis cezasıdır.⁹ Mezkûr ayette mealen "Kadınlarınızdan fuhuş (zina) yapanlara karşı aranızdan dört şahit getirin. Eğer onlar şahitlik ederlerse, o kadınları ölüm (alıp) götürünceye ya da Allah onlara bir yol gösterinceye kadar¹⁰ evlerde hapsedin"¹¹ buyrulmaktadır.

Ve son durum ise suçun benzeri(misl) ile cezalandırmadır. Kasten öldürmede kişi İslam hukukuna göre hem şeklen hem de manen kıyas olunur, yani katledilir. Yine bu şekilde herhangi bir vücut organının kesilmesine yol açan bir fiili hiç bir baskı altında kalmadan, kendi

⁵ Yunus Suresi 10/27

⁶ Enam Suresi 6/160

⁷ Suat ERDOĞAN, *KUR'AN VE SÜNNET İŞİĞİNDE SUÇ-CEZA UYGUNLUĞU*, Süleymaniye Vakfı yay. İst. 2014, s. 79-85.

⁸ Nur, 24/2

⁹ Yusuf Ziya KESKİN, *RECM CEZASI –AYET VE HADİS TAHLİLLERİ*, Beyan Yay. İstanbul, 2001, s. 50.

¹⁰ Ayetteki "...bir yol gösterme" ibaresi, daha sonra nazil olan ayetlerde eziyet ve yüz celde olarak ifade edilmiştir. (Bkz. Nisa, 4/16; Nur, 24/2).

¹¹ Nisa, 4/15.

kasıt ve iradesiyle işlemişse, failin de aynı organının kesilmesi öngörülmüştür.¹² Bu ceza dünyevi değil, uhrevidir ve konumuzun dışındadır. Dünyevi kuralı ve örneği varsa ver. Kaynağı ile birlikte.

❖ Türkiye'deki oda tipi hücre sisteminin fiziksel koşulları

Türkiye'de 3 kişilik oda tipi cezaevleri üniteleri iki kat halinde inşa edilmiştir. 25 metrekarelik alt kat bir adet tuvalet içermekte olup, tuvalet aynı zamanda banyo amacıyla da kullanılacak şekilde düşünülmüştür. Üst kat yatma amacıyla oluşturulmuş ve havalandırmaya bakan iki adet pencere içermektedir. Üst katta ısınma amacıyla küçük bir radyatör bulunmaktadır. Alt katta mazgal deliği içeren bir demir kapı açılmakta ve kapının 1/3 alt bölümünde yemek servisinin yapılacağı bir aralık bulunmaktadır. Alt katta havalandırmaya açılan bir kapı mevcuttur, kapının kilidi içeriden oluşturulmuştur. Havalandırma mekânı 30 metrekarelik bir beton alandır ve çevresi 8 metre yüksekliğinde beton duvarla çevrilidir. Her koridora 3 adet ünite açılmakta ve ünitelerin arasında oldukça uzun mesafeler bulunmaktadır.

Tek kattan ibaret olan tek kişilik hücreler ise 10 metrekarelik bir kullanım alanına sahiptir. Aynı nitelikleri taşıyan ve bir kapıyla girilen hücrede bir adet tuvalet, havalandırmaya bakan bir adet pencere mevcuttur. Küçük grup izolasyon ünitelerinden farklı olarak dışarıdan kilit sistemine sahip bir kapıyla 25 metrekarelik aynı nitelikli bir havalandırma bölümüne açılmaktadır. Bu havalandırma alanına iki adet hücrenin kapısı açılmaktadır.

F Tipi: Sirkülasyonu 3 ana koridordan sağlanan ve 5 bloktan oluşan, **57 adet 1 ve 2, 103 adet 3 kişilik** odaları bulunan cezaevi, toplam 368 kişi kapasitelidir. Toplam 14 tanedir.

H Tipi: Oda sistemine göre inşa edilmiş bulunan kurum iki katlı olup iki bloktan meydana gelmektedir. **200 adet tek kişilik ve 100 adet üç kişilik bölmesi vardır.** Toplam 5 tanedir.

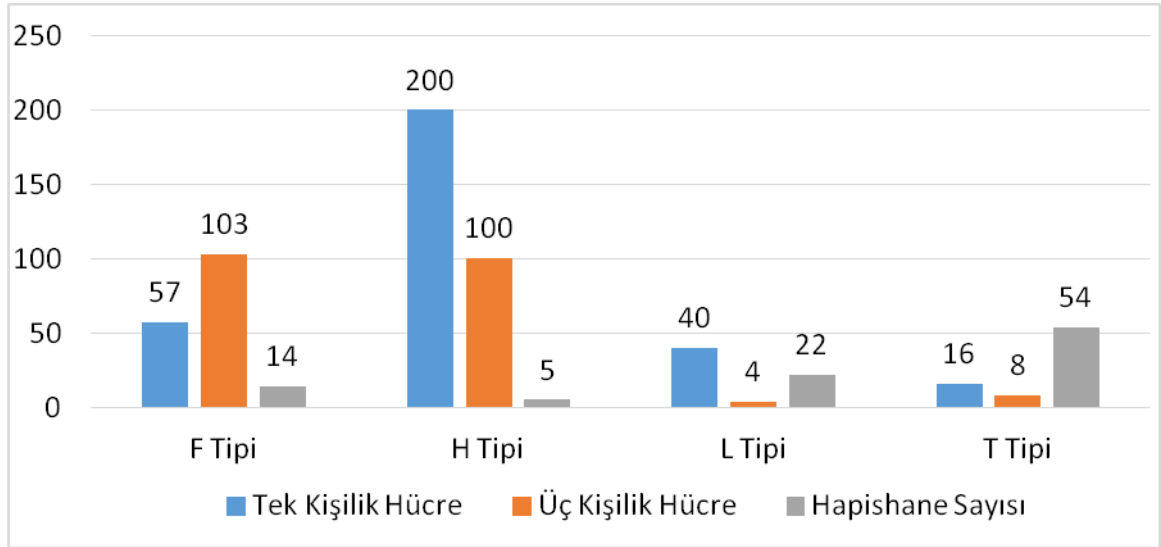
L Tipi: 7 kişilik 61 ünite, 3 kişilik 4 oda, 40 adet tek kişilik oda sistemine uygun olarak projelendirilen L tipi kapalı ceza infaz kurumları, koğuş sisteminden kaynaklanan güvenlik zafiyetlerini büyük ölçüde azaltmaktadır. Toplam 22 tanedir.

T tipi: 8 kişilik 72 oda, 3 kişilik 8 oda, 1 kişilik 16 odadan meydana gelir. Toplam 54 tanedir.

Toplamda: 2.462 adet 3 kişilik oda (Olağan koşullarda üç kişilik odaların toplam kapasitesi 7.386'dır) ve 3.542 adet tek kişilik oda söz konusudur.

¹² Muhammed Ebu ZEHRİ, (1994) *İSLAM HUKUKUNDA SUÇ VE CEZA*, (çev. Tüfekçi, İbrahim), İstanbul, Kitabevi s.461.

Türkiye’deki tecrit uygulamasında tek kişilik ve üç kişilik koğuş sistemi hapisane modelleri göze çarpmaktadır. Üç kişilik tecrit için tek kişilik tecridin biraz daha insancıl hali denebilir.

❖ **Tecridin Fiziksel ve Psikolojik Sonuçları;**

Hücre tipi ceza evleri 2000 yılında yapılan düzenleme ile Türk hukukuna girdi. İdam cezasına “insan hakları çerçevesinde” muadil olarak bulunan yeni bir çözüm olarak öne sürüldü: *Fiziksel şiddet uygulanmaksızın* bir hapisane modeli.

Tecrit cezası ile mahkûmun bilinci ve kişiliği herhangi bir fiziki işkence yapılmaksızın parçalanarak yok edilmektedir. Sinir sistemi tamamen tahrip edilmekte, zaman ve mekân kavramını anlamını yitirmektedir. Kontrol dışı hareketler başlamakta, refleksler kaybolmaktadır. Aşırı terleme, mide ağrıları, kilo kaybı, sırt ağrıları, kan dolaşımında bozukluklar görülmekte, vücut savunma sistemi dengesini yitirmekte, göz bozukluğu gibi vücutsal rahatsızlıklar başlamaktadır. Uzun süre tecritte kalan mahkûmlarda “sürekli uyku halinden” kaynaklanan eylemsizlik ve depresyona götürebilen bir durum olduğu saptanmıştır. Ayrıca artan bir korku hali gözlenmiştir. Sürekli değişen dengesiz duygusallık, tecridin kaçınılmaz sonucudur.¹³

Konsantrasyon zayıflığı, ruhsal bozukluk, şaşkınlık, mantıksal düşünmede zorluklar oluşmaktadır. Cümle kuruluşlarında anlamsızlıklar ve kopukluklar olmakta, belirli bir zaman sonra konunun içeriği unutulmaktadır.

¹³ Ergin CİNMEN *Tecrit Politikası, F tipi Ceza ve Tutukevleri*, | (Sayı : 136 - Ağustos 2000)
<https://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/2497/tecrit-politikasi-f-tipi-ceza-ve-tutukevleri#.XI4mUEf7SMo>

Mahkûm veya tutuklu uzun tecrit koşullarında kimlik kaybına uğramaktadır. Mahkûmun her anının denetim altına alınması özel yaşamının yitimine, kimliğinin kaybına, bu da kişide kendi değerlerinin anlamsızlaşmasına yol açmakta ve irade dışı davranışlarının dışarıdan müdahaleyle değiştirilebilmesine olanak sağlamaktadır.

Mahkûmda, aşırı derecede kilo kaybı, beslenme bozukluğu, düşük tansiyon ve aşırı nabız artışına bağlı vücutsal sirkülasyonun oluşumu, artan baş ağrıları, iştahsızlık, uykusuzluk, baygınlık, sinirlilik hali, kalp rahatsızlığı, mide ağrıları, titreme hali, kadınlarda periyodun düzensizleşmesi, denge bozukluğu, baş dönmesi, aşırı terleme, motorik koordinasyonun zorlaşması şeklinde genel somatik hareketsizlikler görülmektedir.

RAF üyesi Birgit Hogefeld, **tecritin ruhsal etkilerini** şöyle anlatıyor;

“...İnsanlar, ruh hallerini ve duygularını başka insanlarla birlikte yaşarlar; kendini insan olarak ifade edebilmek için, yanında bir insana ihtiyacın vardır. Tecritte insanın her ruh hali boşluğa akmaktadır, keyfin yerinde mi, üzüntülü müsün, kızgın mısın, bunlarla hiçbir yere varamazsın, yani bunları yaşayamazsın. Bu, yaşanan her şeyin senin içinde kalması anlamını taşımaktadır. Sen senin içine hapsedilmişsin ve öyle kalacaksın.”¹⁴

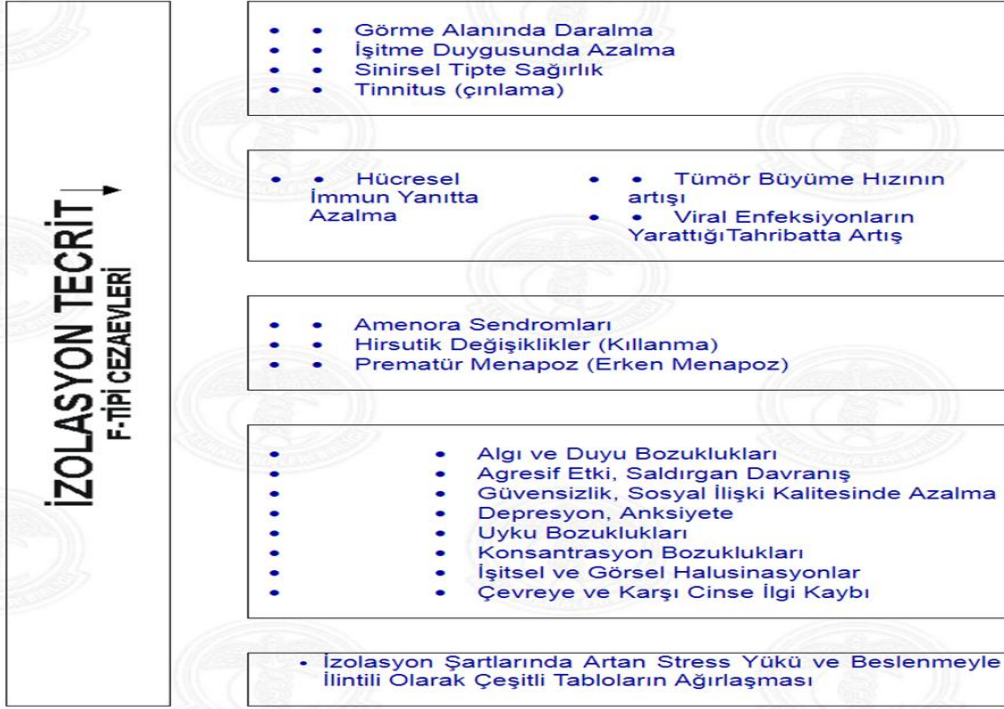
16 Haziran 2000 tarihinde İstanbul Barosu İnsan Hakları Merkezi Cezaevi Çalışma Grubu'nun çağrısı üzerine Kocaeli 1 No'lu F Tipi Cezaevi'ni inceleme amacıyla oluşturulan heyete İstanbul Tabip Odası İnsan Hakları Komisyonu üyeleri de katılmış ve inşaatı tamamlanmakta olan cezaevlerinde incelemelerde bulunulmuştur. Daha sonra 28 Temmuz 2000 tarihinde aynı özelliklere sahip olan “Sincan F Tipi Cezaevi” de içerisinde hekimlerin de bulunduğu bir grup tarafından incelenmiş ve sonuçlar kamuoyuna açıklanmıştır.

Bu raporda; *“F Tipi Cezaevleri projesinde kişinin sağlığının korunup geliştirilmesi ilkesi yok sayılmaktadır. Tam aksine kişinin yalnızlaştırılması, kimliksizleştirilmesi, beden ve belleğin esir alınması hedeflenmektedir. Proje en temel insani değerleri yok saymaktadır. Fiziksel ve sosyal izolasyon ortamlarının tıbbi sonuçlarına ilişkin yapılmış çok sayıda bilimsel çalışma bu ortamların kişide fiziksel, ruhsal, sosyal açıdan onarılmaz yıkımlara yol açtığını ortaya koymuştur.”¹⁵*

¹⁴ Ümit KOŞAN (2000), *SESSİZ ÖLÜM, TABUTLUKLAR, BEYİN YIKAMA VE TECRİT HÜCRELERİ*, İstanbul Belge Yayınları

¹⁵ F Tipi Cezaevlerine İlişkin Türk Tabipleri Birliği Raporu / https://www.ttb.org.tr/eweb/rapor/f_tipi.html

İZOLASYON ORTAMLARININ TIBBİ SONUÇLARI

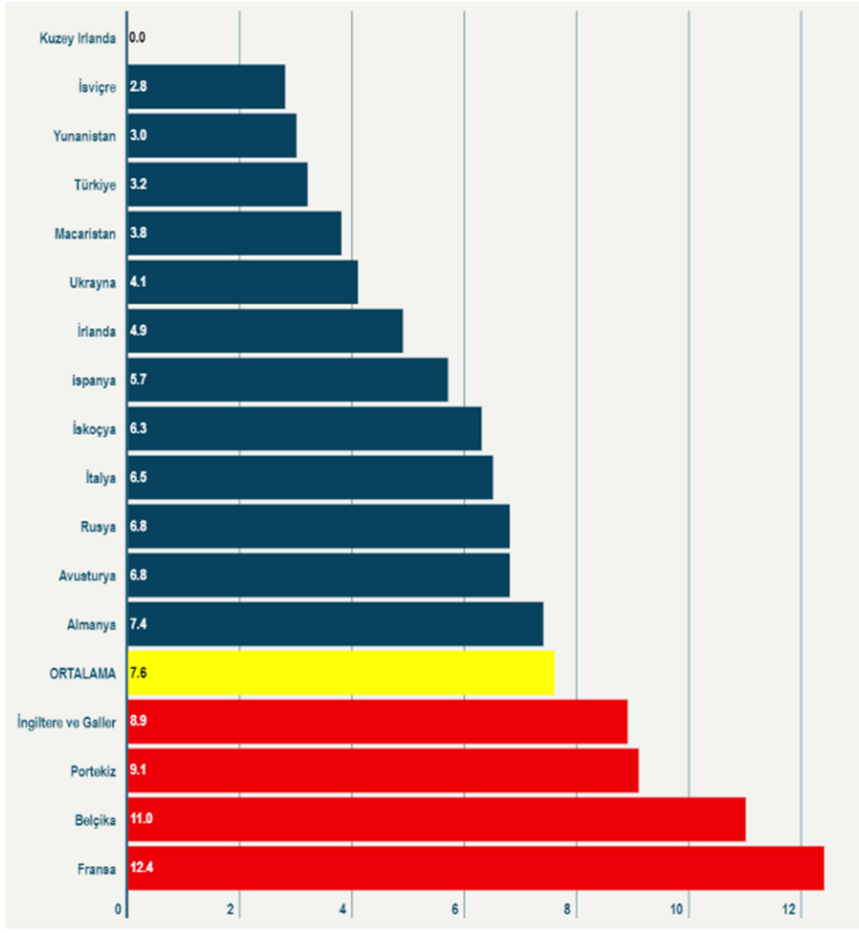

Diğer ülkelere baktığımızda da tecridin, hürriyeti bağlayıcı cezalandırmanın ıslah etme amacını yerine getirmediği görülmektedir. Avrupa Komisyonunun yayımlanmış olduğu 2013 yılına ait istatistiksel verilere göre Fransa cezaevlerinde sadece bir yıl içinde her 10 bin mahkumdan yüzde 12.4'ü intihar etmiştir. Bu oran diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında neredeyse ortalamanın iki katına tekabül etmektedir.

2013'te Avrupa'da intihar eden mahkûm sayısı (10.000 kişiye oranla)¹⁶ (Avrupa Konseyi verisi)

¹⁶ Özgür ŞENTÜRK, *Fransa'da Mahkûmlardaki Yüksek İntihar Oranı*.

<https://tr.euronews.com/2016/04/15/fransa-da-mahkumlardaki-yukse-intihar-orani>

❖ Tecrit İle İlgili Yapılmış Araştırma Örnekleri:

Kişiler ve topluluklar üzerinde yapılan deneyler araştırmacıların, yöneticilerin her daim ilgisini çekmiştir. Yapılan deneylerin “etik” olup olmadığı, etiğin sınırlarının ne olduğu tartışma konusunu oluşturmaktadır. İnsan beyni gördüğünü sandığından daha fazlasını algılar ve bunlardan bizim için önemli olan limbik sistem içerisindeki hipokampusu kayıt eder. Gün, saat ve yıl yani zaman dünyanın uzaydaki konumunu belirtir. Dünyanın uzaydaki konumu önemini yitirdiği anda insan için geriye bir tek kendi varlığı kalır. Küçük bir hücre içerisinde bir takım uyarıcılardan mahrum bırakılan insanın, duyu organları işlevini kaybetmeye başlar. Çeşitli uyarılarla uyarılmayan insanın kişiliğinin ne kadar zamanda çökeceği konusu bilimsel araştırmaların konusu da olmuştur. Birkaç araştırma örneğinden bahsetmek gerekirse;

- 50’li yıllarda da Amerika’da bu konuyla ilgili deneyler ve araştırmalar yapılmıştı. Sonuçta tecritte kalan insanların var olan kişiliklerini kaybedebilecekleri ve yerine dışarıdan yeni kişiliklerin verilmesinin mümkün olduğu açığa çıkarıldı.
- 70’lı yıllarda Almanya’da üç insan bir hücreye konulursa ne olur sorusu araştırılmıştır.

Burada beklenen nihai amaç iki kişinin bir olup diğer kişiyi ekarte etmesi ve dışlanan üçüncü kişi için koşulları daha zorlaştırmaktır. Siyasi suçluları göz önüne aldığımızda oldukça düzenli işleyen bir sistemdir.

F tipinde odaların üç kişi olarak yapılandırılması; sürekli bir gerginliğin oluşmasına, kısa sürede anlaşmazlığa düşülmesini ve kopuşlara zemin hazırlamaya matuf olarak organize edilmiştir. (Kısa süreli (3-5 yıl) cezası olanlar burada sözü edilenleri genellikle yaşayarak ama anlamadan çekip görecekle ama yıkımları hücrelerinde hep taşıyacaklardır. Daha uzun soluklular için ise her şey tecrübe edilerek kıvamına gelecektir. Tecrübe ederek öğrenmenin ise maliyeti ağırdır.¹⁷

70'li yıllarda Hamburg Üniversitesi psikoloji bölümünde astronotların uzayda çok uzun süre tecrit halinde olacaklarını göz önünde bulundurarak "Camera Silence" yani "Sessiz Oda" adında bir deney mahkûmlar üzerinde yapılmıştır. Bu deney odalarında özel bir ortam oluşturulmuştur. Sesin ve gün ışığının olmadığı, gece-gündüz farkının anlaşılmadığı dışarıdan hiçbir etkenin girmediği odalardı. Tecridin sonuçları bilim insanlarınca değerlendirildi. Örneğin; içeri giren insanların dayanma sınırı nedir, ne zaman ağlamaya başlıyor ve yalvarmaya başladığı gibi çeşitli gözlemler yapılmıştır.

Bu deneyin yola çıkılma amacı ise astronotlar ile mahkûmlar arasındaki benzerliktir. Bu benzerlik kısaca; belirli bir süre toplumdan uzak kalmaları ve sürekli değişim halinde olan topluma karışma zamanı geldiğinde uyum sağlayamamaları, bunun sonucunda dışlanmış hissetmeleridir. Kısıtlı sayıda insan ile iletişim halinde olmaları nedeniyle iletişime, diyaloga geçmekte zorlandıkları gözlemlenmekteydi.

Sonnenberg anlatıyor;

“...yıllar sonra hapisten çıktığımda, insanlara soru sorduğumda sorulara cevap vermiyorlar diye kızırıyordum. Derken aslında o soruları sormadığımı, sadece düşündüğünü fark ettim. Tecrit, bembeyaz bir zamansızlık içinde, düşünme ile konuşma arasındaki farkı yok ediyor çünkü. Tecrit edilenler arasında intihar oranı da oldukça yüksek, Fransa'da sadece geçen yıl (2000 yılından bahsediyor) bu rakam 150'yi bulmuş. Elbette intihar süsü verilmiş infazlar da arada kaynıyor.”¹⁸

¹⁷ MAZLUMDER DUVARI AŞAN SÖZLER -CEZAEVİNDEN MEKTUPLAR-, 1.Baskı 2018, Sayfa 166-167

¹⁸ Hüseyin Karabey'in yönetmeni olduğu 2001 yayımlanan Sessiz Ölüm isimli Video-Röportajdan alıntıdır. Metis Yayınları tarafından 2002 yılında yazılı hale getirilip kitaplaştırılmıştır. <https://www.metiskitap.com/catalog/book/4493>

❖ **Mesleki Tecrit:**

Sistem sonucu oluşan ve fark edilmesi güç olan, özellikle bazı meslek gruplarının kendini “diğerlerinden” tecrit etmesi, yabancılaşması durumu da ortaya çıkmaktadır.

• **Türk Polisi’nin** sosyalleşme süreci;¹⁹

Polis okulları, polis koleji veya polis akademilerinde eğitim gören adaylar sıkı bir eğitimden geçmektedir ve yalnızca kısa yaz tatillerinde sivil halk ile iletişime geçmektedirler. 22-25 yaşında akademiden çıkan polislerin sivil hayata girmeleri beklenmektedir. Sıkı disiplin altında eğitilmeleri nedeniyle bir bakıma birey olmalarına izin verilmez.

Akademi bünyesindeki polis memurunun pek çok gereksinimi kurum tarafından karşılanmakta ve cüzi bir cep harçlığı verilmektedir. Çoğu zaman para harcamaya gereksinimi dahi duymaz. Gelişme çağındaki bireyin bedel ödeyerek satın alma alışkanlığı gelişemez. Bu da polis memurunun düşük ücreti ile birleştiğinde, kaçınılmaz olarak yolsuzluk ve rüşvete zemin hazırlayabilir.

Öğrencilik döneminde çarşı izninde sivil kıyafet giyinmesi pek hoş karşılanmamakta ve psikolojik bir baskı oluşmaktadır. Boş vakitlerinde polis koleji/akademisi lokalinde vakit geçirmeleri beklenmektedir. Sivil hayattan izole eğitim almaları ve mesleğin gereği rahatsız edici meseleler ile ilgilenmeleri nedeniyle sivil hayattan tamamen uzaklaşmaları ve bu durum adayın/polisin kafasında bir “biz ve ötekiler” kavramına neden olmaktadır.

Sivil yaşamdan izole hayat sürmeleri sonucu toplum ve toplumda zaman içerisinde meydana gelen değişikliklerden haberdar olmama ve kendini bu değişikliklere adapte etme güçlüğü, pek çok polis memurunun karşı karşıya kaldığı bir durumdur. Ve bunun sonucu polis memurlarının yakın çevresi polis memurlarından oluşmaktadır. Kapalı bir sosyal sistem oluşturmaktadırlar. Bu da aslında pek de fark edilmeyen bir mesleki tecrittir.

• **Tıp fakültesi** öğrencilerinin uzun ve yoğun bir eğitim süreci olması, boş vakitlerinde sürekli ders çalışmaları nedeniyle kendileri gibi doktor olanlar dışındakilerle pek sosyalleşme alanı bulamamaktadırlar. Mezun olduktan sonra da kendi içlerindeki bu sosyal ayırım, uzmanlık alanlarına göre alt dallara ayrılmaktadır. Toplumdan uzak, kapalı bir sosyal yaşam sürmeleri de mesleki tecrittir.

¹⁹ Ali ÇAĞLAR, Türk Polisinde Sosyalleşme ve Polis Kültürü, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 2 (7-8) , <http://www.alicaglar.net.tr/StaticFiles/file/turk-polisinde-sosyallesme-ve-polis-kulturu.pdf>

❖ Eserler;

• **Stefan Zweig'in Satranç²⁰** eseri güzel bir örnek teşkil etmektedir. Kısaca bahsetmek gerekir ise; tecrit edilen karakterimiz yalnızca gün içerisinde gardiyanların kendisine yemek getirirken çıkarttığı ses ve zaman zaman sorgu için götürülürken sorgu odasında ki görevli ile yaptığı konuşma dışında hiçbir insan ile iletişime geçmemektedir. Bu eserde göze çarpan husus koğuşun bir otelden aşağı kalır fiziki koşullarda olmamasına rağmen düşünme, üretme ve iletişim becerileri kısıtlanan insan için en ağır cezanın aslında bu olduğu görülmektedir. Hikâyedeki karakterimizin akıl sağlığını tamamen kaybetmemesi sorguya götürüldüğü sırada gardiyandan çalmış olduğu satranç oynama kitabını okuyarak beynini zinde tutmasıydı. Hikâyeden anlaşıldığı üzere bu kitap dahi karakterin psikolojisinde tahribat olmasını engellememiştir.

• **Foucault'nun Hapishanenin Doğuşu²¹** eserinden bahsetmek gerekir. Şu da unutulmamalıdır ki Foucault'nun ele aldığı coğrafya Fransa'dır. Foucault denklemini hükümet-güç-bilgi üzerinde kurar. Bu denkleme göre, bilgi gücün kaynağıdır ve her zaman devlet bilgiyi elde etmeye çalışır. Foucault, Jeremy Bentham'ın²² panoptikon hapishane modelinden yola çıkarak teori geliştirmiştir. Bu teoriye göre sosyal hayatımızda da devletin sürekli üzerimizde gözünün olduğu bir panoptikondan bahseder. Sürekli izlendiği sanısında olan vatandaşlar öz kontrol geliştirir. Ve der ki izlenmediğinden emin olduğu zaman dahi izleyen bir şey vardır, o da anayasal düzendir. Modern yaşam bu panoptikon içerisinde. Burada da insanların kendilerini, kendilerinden tecrit etmesi söz konusudur. Cezaevleri ile hastane, okul, çocuk esirgeme kurumlarının birbirlerinden pek farkı olmadığını ve hepsinin özünde ıslah evi olduğunu söyler. Hepsinin amacının dinamik toplum oluşturmak olduğunu ifade eder.

Foucault, kanuna karşı geldiğimiz için ceza evine girdiğimizden bahseder. Fakat burada şu noktaya dikkat çeker, kanun koyucu seni nasıl yönetmek istiyorsa ona göre kanuni düzenlemeler yapar. Ceza evinde de ıslah etmek suretiyle ehlileştirir.

Koğuş sisteminden ziyade hücre sistemi psikolojik olarak kişinin kendisini suçlu hissetmesine neden olmaktadır. Ceza evinden çıkan mahkûmda tekrar hapishaneye girme korkusu oluşur ve her adımını korkuyla atmaya başlar. Bu korku neticesinde kişiliklerini yansıtmaktan ziyade toplumsal normlara birebir uygun ve eleştirel düşünce yeteneğini kaybetmiş bir insana dönüşür. Kişilik kaybı meydana gelir.

²⁰ Stefan ZWEIG, *SATRANÇ*, Çev. Ahmet CEMAL. İş Bankası Kültür Yayınları 2017

²¹ Michel Foucault, *HAPİSHANENİN DOĞUŞU*. Çev. Mehmet ALİ KILIÇBAY. İmge Kitabevi İst. 2015.

²² Jeremy BENTHAM, *PANOPTİKON - GÖZÜN İKTİDARI*, Çev. Zeynep ÖZARSLAN / BARIŞ ÇOBAN. Su Yayınları, İst. 2016.

Panoptikon sistemi, gerek ıslah evleri gerekse toplumsal yaşamda vatandaşları tek tipleştirmeye yöneltilir.

• **George Orwell'in 1984**²³ adlı eseri klasik örnek teşkil etmektedir. Eserde olay, totaliter bir rejim ile yönetilen Okyanusya devletinin Doğruluk Bakanlığı'nda çalışan Dış Parti üyesi Winston Smith'in gözünden anlatılmaktadır. Winston Smith eserin üçüncü bölümde parti üyesi tarafından, partinin fikirlerini benimsetmek amacıyla tecritte tutularak çeşitli fiziksel/psikolojik baskılara maruz kalmaktadır. Kitabın en sonuna da ise; *"Yanaklarından cin kokulu iki damla gözyaşı süzüldü. Ama artık her şey yoluna girmişti, mücadele sona ermişti. Sonunda kendine karşı zafere ulaşmıştı. Büyük Birader'i çok seviyordu."*

• **Kişinin kendisine yabancılaşması: Marx'ın teorisinden de söz etmek gerekir.**

Yabancılaşma kısaca; işçinin ürettiği metanın, neredeyse işçiden ayrı, oluşumun kaynağından adeta özerk bir yapıya bürünmesidir der.

Yabancılaşmayı dört temel kategoriye ayırır,

- Birincisi: Bu yabancılaşma, işçinin kendi emeğinin ürününe, sanki kendisiyle doğrudan bir bağı yokmuş, ona yabancı bir nesneymiş gibi bir ilişki içerisine girmesidir. Bunun sonucunda da, işçinin ürettiği ve nesnesine yansıttığı emek ve hayat, adeta ona karşı bir yabancı ve düşman pozisyonuna gelir, böylece işçi yarattığı nesnenin de kölesi durumuna düşer (Marx 2012: 76-77).

- İkinci olarak, yabancılaşma, üretici etkinliğin kendisinde de görülür, çalışma işçinin dışındadır, şeyin yabancılaşmasından, işçinin kendine yabancılaşmasına geçiyoruz ve burada işçi, gönüllü değil, zorunlu olarak çalışır; bunun sonucu olarak ise "Hayvansı özellikleri insanî, insanî özellikleri hayvansı olmuştur" (Marx 2012: 78). (Yaratıcılığını kullanamayan insan, insan değildir). Burada bir özgürlük değil, zorunluluk ilişkisi olduğunu vurgulamak, çalışmanın ana teması açısından oldukça önemlidir: Hemen belirtmeliyiz ki, Marx için özgürlük denilen durum çeşitli zorunluluklar altında değil, hatta aksine zorunlulukların bittiği yerde başlayabilecektir.

- Üçüncü yabancılaşma, türün hayatının birey hayatının bir aracına çevrilmesiyle oluşur, böylece insan, doğadan ve türünün etkin işlevlerinden de uzaklaşmış olur;

²³ George ORWELL, 1984. Çev. Celal ÜSTER. Can Yayınları, İst. 2013.

- Dördüncü olarak ise, insanın doğrudan kendi emeğinin ürününden koparak, bir tür olarak insanın insana yabancılaşmasıdır (Marx 2012: 80-82).²⁴

Kendine yabancılaşan insan, tek tipleşir burada insanın kendi benliğinden soyutlanması gözlemlenir.

SONUÇ:

Tecrit uygulaması cezalandırmanın amacını aşmaktadır. Cezalandırmanın amacı olan suçlunun ıslah edilmesi ve topluma geri kazandırılması yok sayılarak yalnızca toplumdan izole etme ve uzun süre devam etmesi halinde psikolojik ve fiziksel işkenceye dönüşmektedir. Tecridin mahkûmlar üzerindeki etkilerine bakıldığında bunun vicdana uygun bir yanı olmadığı görülmektedir. Ceza infaz rejimin sürekli değişen uygulamalarına bakıldığında da özellikle hücre tipi odalarda bulunan mahkûmların şartlarının gün geçtikçe daha kötüleştiği görülmektedir. Tecrit yalnızca ceza infaz rejimi başlığı altında değerlendirilemeyecek bir husustur. İnsanın fiziken ve düşünce olarak varlığını devam ettirebilmesinin en önemli şartı özgürlüktür. Başta siyasi kararlar, güncel uygulamalar, sosyal medya, yazılı ve görsel basın olmak üzere daha nice uyaranlar ile özgür düşünce manipüle edilmekte ve kısıtlanmaktadır. Toplum tarafından yapılmakta olan propagandalar nedeniyle aksi görüşte bulunmak linç sebebi olmaktadır. Toplumdan dışlanmak istemeyen birey için tek bir yol kalkmaktadır, düşüncelerini ifade etmemesi. Düşündüğünü ifade edemeyen insan kendi fikirlerine ket vurmaya başlar ve kendi fikirlerine yabancılaşır. Birey toplumdan tecrit edilmekle kendinden tecrit olmak arasında bir seçim yapmaya zorlanır.

Tecrit, ceza infaz rejimi dâhilinde de toplumsal alanda da insanın insan olma hakkını ihlal etmektedir.

KAYNAKÇA

ADİL YARGILAMA HAKKI, İletişim Yayınları Sayfa 142

Ali ÇAĞLAR, *Türk Polisinde Sosyalleşme ve Polis Kültürü*, Polis Bilimleri Dergisi Cilt 2 (7-8), <http://www.alicaglar.net.tr/StaticFiles/file/turk-polisinde-sosyallesme-ve-polis-kulturu.pdf>

²⁴ Düşünbil Sayı 65 Mart 2018 s. 22-25 Ziya DİNÇ

CEZAEVİ TÜR VE TİPLERİ VE ÖZELLİKLERİ,

<https://www.yargikararlari.net/konu/cezaevi-tur-ve-tipleri-ve-ozellikleri.24/>

Elif BUYRUK, *Tolstoy'un Diriliş'inde Suç ve Ceza*, GENÇ HUKUKÇULAR HUKUK OKUMALARI BİRİKİMLER -V-.

Ergin CİNEMEN, *Tecrit Politikası, F tipi Ceza ve Tutukevleri*, Sayı: 136 - Ağustos 2000.

<https://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/2497/tecrit-politikasi-f-tipi-ceza-ve-tutukevleri#.Xl4mUEf7SMo>

F Tipi Cezaevlerine İlişkin Türk Tabipleri Birliği Raporu,

https://www.ttb.org.tr/eweb/rapor/f_tipi.html

Fahrettin KIDIL, *Cezalandırmanın Amacı Ve "Umut Hakkı" Bağlamında Koşullu Salıverilme Yasakları*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi – Sayı:138 <http://tbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-138-1793>

George ORWELL, *1984*. Çev. Celal ÜSTER. Can Yayınları, İst. 2013.

İlhan BULUT, *İslam Ve Osmanlı Ceza Hukukunda Hataen Öldürme Suçu*,

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/428232>

Jeremy BENTHAM, *Panoptikon - Gözün İktidarı*, Çev. Zeynep ÖZARSLAN / BARIŞ ÇOBAN. Su Yayınları, İst. 2016.

MAZLUMDER Duvarı Aşan Sözler -Cezaevinden Mektuplar-, 1.Baskı 2018.

Mehmet Emin ARTUK - Mehmet Emin ALŞAHİN, *HAPİS CEZALARININ VE CEZAEVLERİNİN TARİHİ GELİŞİMİ*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/272845>

Mehmet KÖROĞLU, *İslam Hukukunda Ölüm Cezasını Gerektiren Suçlar*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 43 • Erzurum 2015.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/31255>

Michel FOUCAULT, *Hapishanenin Doğuşu*. Çev. Mehmet Ali KILIÇBAY. İmge Kitabevi, İstanbul 2015.

Muhammed Ebu ZEHRA, *İslam Hukukunda Suç ve Ceza*, Çev. İbrahim TÜFEKÇİ, Kitabevi Yay. İstanbul 1994

Özgür ŞENTÜRK, *Fransa'da Mahkûmlardaki Yüksek İntihar Oranı*,

<https://tr.euronews.com/2016/04/15/fransa-da-mahkumlardaki-yukse-intihar-orani>

Stefan ZWEİG, *Satranç*. Çev. Ahmet CEMAL. İş Bankası Kültür Yayınları, 2017.

Suat ERDOĞAN, *Kur'an ve Sünnet Işığında Suç-Ceza Uygunluğu*, Süleymaniye Vakfı yay. İst. 2014

Türkiye Barolar Birliği *İnsan Hakları Merkezi Cezaevleri Raporu*, 2015-2016.

<http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/605.pdf>

Ümit KOŞAN, *SESSİZ ÖLÜM, TABUTLUKLAR, BEYİN YIKAMA VE TECRİT HÜCRELERİ*, İstanbul Belge Yayınları, İstanbul 2000.

Yusuf Ziya KESKİN, *Recm Cezası –Ayet ve Hadis Tahlilleri*, Beyan Yay. İstanbul, 2001

Ziya DİNÇSOY, *Marx'ta Yabancılaşma, Özgürlük ve İnsan Doğası*, Düşünbil Dergisi, Sayı: 65, Mart 2018.